

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมในรายการวิทยุ "จส. สันทนา" ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อทราบลักษณะและจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติวาทกรรมในรายการ จส. สันทนา ว่าเป็นเช่นไร ทำให้ทราบว่าวาทกรรมเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบท (Text) กับบริบท (Context) ซึ่งยังต้องมีความสัมพันธ์กับสถานการณ์และบทบาทของผู้นำเสนอความจริงในที่นี้คือ สถานีวิทยุ จส.100 โดยบริษัทแปซิฟิคคอร์ปอเรชั่น จำกัด ในฐานะที่เป็นเอกชนที่เป็นผู้ผลิตรายการภายใต้เงื่อนไขและกฎระเบียบต่าง ๆ ของกองทัพบก จึงมีเสรีภาพในการจัดรายการ จส. สันทนา ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น กล่าวคือ จะต้องไม่สร้างความแตกแยกในสังคม, เศรษฐกิจ และการเมือง การติดต่อสื่อสาร โดยการใช้โทรศัพท์ ถือได้ว่าเป็นเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่สะดวกในการแสดงความคิดเห็นของรายการ จส. สันทนา การพูดโต้ตอบกันระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมสนทนานี้ วาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นมา ทำให้ทุกคนตกอยู่ภายใต้อำนาจวาทกรรมหนึ่ง ๆ ทั้งสิ้น เพราะว่าการสนทนาผ่านสื่อวิทยุ ทำให้ผู้ฟังสามารถร่วมสนทนาได้ทันที อาจจะได้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย, เชื่อหรือไม่เชื่อ, หรือมีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้ฟังไปด้วย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคิดเห็นที่สนทนา, การสร้างสรรค์ภาษาที่ใช้ในการสนทนา, วิธีการใช้ภาษาเพื่อให้บรรลุผลตามที่ผู้พูดต้องการ ผลสรุปของวาทกรรมในรายการ จส. สันทนา ทำให้ทราบว่าวาทกรรมนั้น ๆ ทำหน้าที่อะไร สนองตอบการเป็นเวทีแสดงความคิดเห็น อันที่นำไปสู่ความรู้ใหม่ ๆ ได้หรือไม่

จส.100 เป็นสถานีวิทยุแห่งแรกของประเทศไทย ที่เปิดโอกาสให้ผู้ฟังแสดงความคิดเห็น ถือได้ว่าเป็นก้าวแรกที่เข้าสู่ยุคสังคมข่าวสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้อย่างรวดเร็ว และการตอบกลับของผู้รับสารสามารถทำได้ทันที จึงทำให้ประชาชนเกิดความนิยมต่อรายการ จส. สันทนา เป็นจำนวนมาก ทั้ง ๆ ที่มีอุปสรรคในการโทรศัพท์ก็ตาม เนื่องจากโทรศัพท์เข้ายากต้องรอสายนานก็ตาม

การวิจัยครั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีแหล่งข้อมูลจากเทศบาลเสีที่บันทึก
 ราชการ จส.สนทนาและการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการ คือ ผู้
 ดำเนินราชการ จส.สนทนา 5 คน, ฝ่ายข้อมูล (โอบะเรเตอร์), ผู้หาหัวข้อสนทนา, ผู้
 ควบคุมราชการ, ผู้มีส่วนร่วมสนทนา (ผู้ฟัง) โดยนำข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการถอดเทปและ
 การสัมภาษณ์เจาะลึกมาศึกษาประกอบกับแนวคิดเรื่องวาทกรรม, สัญญาวิทยา และการสร้าง
 ความหมาย, ทฤษฎีเชิงประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เป็นกรอบในการวิเคราะห์ศึกษา เพื่อ
 ให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้
 วิจัยสามารถทำได้ง่ายไม่มีอุปสรรค เนื่องจากผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน จส.100 ในฐานะผู้
 ดำเนินราชการเวลา 15.30 - 20.00 น. ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์ ดังนั้นจึงสะดวกในการ
 เก็บรวบรวมข้อมูลและศึกษารายการ จส.สนทนา ได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วาทกรรมรายการวิทยุ จส.สนทนา ได้ผล
 สรุปแบ่งตามการวิเคราะห์ 2 อย่างคือ

1. บทบาทของ จส.สนทนา ที่เป็นเวทีแสดงความคิดเห็น
2. ผลสรุปของวาทกรรมในรายการ จส.สนทนา

จากข้อ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า รายการ จส.สนทนา เป็นเพียง
 เวทีแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ผู้ร่วมสนทนาที่ผ่านการคัดเลือกให้พูดออกอากาศสด ๆ จะต้อง
 เป็นสมาชิกจึงจะได้รับความไว้วางใจมากที่สุด เนื่องจากการใช้ภาษาพูดสุภาพและโทรทัศน์
 แสดงความเห็นบ่อย นอกนั้นเป็นผู้ฟังทั่วไปที่สนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการสนทนาเรื่อง
 ใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ต้องขึ้นอยู่กับการพิจารณาของฝ่ายข้อมูลและผู้ควบคุมรายการด้วย
 ว่า จะเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือไม่ เพื่อป้องกันผู้ฟังบางคนที่ไม่หวังดีต่อรายการ
 ซึ่งอาจพูดทำให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลอื่นได้ ดังนั้นรายการ จส.สนทนา จึงมีแต่ผู้ร่วม
 สนทนาในกลุ่มเดิมที่คุ้นชื่อบ่อย ๆ มากกว่ากลุ่มอื่นที่เป็นคนใหม่ ๆ ทั้งนี้เนื่องจากผู้ควบคุมราย
 การไม่กล้าที่จะให้คนใหม่ ๆ พูดออกอากาศ เพราะกลัวว่าจะเกิดความผิดพลาด ทำให้
 ผู้บริหารตำหนิได้ อีกเหตุผลหนึ่งคือกลัวการรับผิดชอบต่อสิ่งที่อาจเกิดขึ้นในรายการที่อาจมี
 ผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหน้าที่การงาน ทำให้เกิดผลเสียต่อรายการ คือ เกิดวาทกรรมที่
 เป็นองค์ความรู้หรือข้อมูลใหม่ได้ไม่มากนัก ในทางกลับกันถ้าหาก จส.สนทนา เปิดโอกาสให้

ทุกคนมีเสรีในการแสดงความคิดเห็นและคัดเลือกบุคคลที่มีคุณวุฒิที่สามารถให้สาระประโยชน์ก็จะเป็นการพัฒนาคุณภาพของผู้ฟังได้มากขึ้น ก่อให้เกิดคุณประโยชน์สูงสุดต่อประชาชน

รายการ จส. สันทนา เป็นเพียงเวทีแสดงความคิดเห็นที่ไม่ได้เปิดกว้างอย่างเสรี มีคนเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่จะมีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์แล้ว พบว่า รายการ จส. สันทนา เป็นเพียงรายการเสริม เพื่อให้มีความแตกต่างไปจากการรายงานจรรยา ผู้บริหารของบริษัทเป็นผู้กำหนดรายการนี้ขึ้นมา ดังนั้นการดำเนินรายการต้องเป็นไปตามนโยบายที่บริษัทกำหนด คือ การแสดงความคิดเห็น จะต้องไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องหรือเหตุการณ์ทางการเมือง, การทหาร จส. สันทนา เป็นเวทีที่ผู้ร่วมสื่อสารต้องสรุปและคิดเอาเอง จากการปฏิบัติวาทกรรม ผู้ดำเนินรายการเป็นเพียงสื่อกลางที่เชื่อมโยงให้ผู้ร่วมสนทนาได้แสดงความคิดเห็น บทบาทของผู้ร่วมการสื่อสาร ถูกจำกัดด้วยขั้นตอนหรือกระบวนการคัดเลือกผู้ที่ต้องการร่วมสนทนา ดังนั้นความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในรายการ จส. สันทนา จะมีเพียงบางคนเท่านั้นที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ด้วยหลักการของประชาธิปไตย จส. สันทนา ดูเหมือนว่าจะเปิดเสรีให้แสดงออกได้อย่างเต็มที่ทุกคนที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการมีสิทธิเท่าเทียมกันในการพูดออกอากาศ แต่ในความเป็นจริง จส. สันทนา ถูกจำกัดขอบเขตให้อยู่ใต้กฎระเบียบและเงื่อนไข นโยบายของบริษัทและกองทัพบก

ผู้วิจัยจึงขอสรุปการวิเคราะห์ว่า รายการ จส. สันทนา ไม่ใช่เวทีแสดงความคิดเห็นอย่างเสรี การมีส่วนร่วมในรายการสามารถทำได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น

จากข้อ 2 ผลสรุปของวาทกรรมที่เกิดขึ้นในรายการ จส. สันทนา มีความสัมพันธ์กับข้อที่ 1 เรื่องเวทีแสดงความคิดเห็นผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมสนทนา (ผู้ปฏิบัติวาทกรรม) จากการศึกษาวิจัยทำให้สรุปได้ว่า วาทกรรมที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการเล่าหรืออธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมของผู้มีส่วนร่วม กล่าวคือ วาทกรรมมีหน้าที่ชี้แจง แฉลงโทษ และอธิบายเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นได้รับรู้เท่านั้น

จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติวาทกรรมของผู้มีส่วนร่วม ผลสรุปจากการวิเคราะห์พบว่า รายการ จส. สันทนา เป็นแค่ทางผ่านของผู้ร่วมแสดงความคิดเห็นเท่านั้น เพราะวาทกรรมที่เกิดขึ้นไม่ได้สาระประโยชน์อันใดที่จะเป็นการเพิ่มพูนความรู้, ข้อมูลใหม่ให้ผู้ฟัง

วาทกรรมที่เกิดขึ้นในรายการ จส. สันทนา ผู้ปฏิบัติวาทกรรมไม่ได้หวังผลในทางปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

วาทกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรายการ จส. สันทนา จากการศึกษาวิจัยพบว่า มีข้อจำกัดในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. เทปคาสเซ็ทที่ใช้ในการบันทึกรายการ จส. สันทนา บางม้วนชำรุดซึ่งทำให้ข้อมูลบางส่วนหายไประหว่างการวิจัย
2. เครื่องส่งสถานีวิทยุ จส. 100 ทำให้ต้องงดการออกอากาศรายการ จส. สันทนาไป 3 วัน คือ วันที่ 28 กรกฎาคม, 13 สิงหาคม, 17 สิงหาคม 2535

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนรายการประเภทนี้ให้มากขึ้น หรือเป็นการวางรากฐานของประชาธิปไตย ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างเสรี โดยไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและนโยบายที่ควบคุมให้อยู่ได้เงื่อนไขต่าง ๆ
2. ควรเปิดโอกาสให้สถานีวิทยุ จส. 100 เป็นวิทยุเสรี โดยปราศจากการควบคุมของรัฐและกองทัพบก ให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้ทุกเรื่อง ทั้งเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
3. ผู้ดำเนินรายการต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้, มีประสบการณ์และมีปฏิภาณไหวพริบดี เพื่อโต้แย้งแสดงเหตุผลกับผู้ร่วมรายการได้เป็นอย่างดี ให้บรรลุผลของการทำหน้าที่สื่อมวลชนที่ดีและมีประโยชน์ต่อประชาชนให้มากที่สุดทุกด้าน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องวาทกรรมในรายการวิทยุ จส. สันทนา ทางสถานีวิทยุ จส. 100 แล้ว คาดว่าในอนาคตผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในรายการและผู้ฟังโดยทั่วไปนั้น จะเป็นผู้ที่ถูกฝึกให้ฟังและมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ กล่าวคือ ปัจจุบันนี้ผู้ฟังกำลังถูกฝึกอย่างไม่รู้ตัว คือ การ

ใช้ภาษาพูดในการรายงานหรือแสดงความคิดเห็น จะซึมซับสิ่งเหล่านี้โดยที่ต่อไปในอนาคต
ผู้มีส่วนร่วมในการสนทนาจะเปลี่ยนเป็น Professional Listener ที่ติดตามฟังเป็น
ประจำและจะขยายเป็นกลุ่มผู้ฟังกลุ่มใหญ่มากขึ้น สามารถนำไปสู่การรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมที่
อาจเป็นข้อต่อลงในสังคมได้